

Проф. др Бранко Мораић
Проф. др Милорад Живановић

Реформа облигационог права у Републици Српској и Федерацији Босне и Херцеговине

I

У периоду од 31. августа до 2. септембра о.г. у Цавтату је одржан семинар о изради новог закона о облигационим односима. На семинару су учествовали представници оба ентитета. Семинар је организовала њемачка владина организација ГТЗ која има сједиште у Министарству правде Федерације БиХ.

1. Као **разлог** доношења новог закона о облигационим односима од организатора семинара је истакнуто да је то обавеза утврђена Анексом Декларације Вијећа за имплементацију мира, Брисел, 23. и 24. март 2000. У овом документу утврђено је:

ЕНТИТЕТСКЕ СКУПШТИНЕ МОРАЈУ НА УСАГЛАШЕН НАЧИН УСВОЈИТИ СЛИЈЕДЕЋЕ ЗАКОНЕ:...ЗАКОН О ОБЛИГАЦИЈАМА И УГОВОРИМА(ЈУНИ 2001. ГОДИНЕ).

2. **Циљ** доношења Закона о облигационим односима је јачање тржишта у Босни и Херцеговини. Ми и данас имамо заједничко тржиште. У том циљу тражи се утврђивање усаглашеног текста Закона о облигацијама. Ми и данас имамо идентичне текстове преузетог југославенског Закона о облигационим односима који је и у Републици Српској и ФБиХ мијењан и допуњаван сличним новим одредбама. И поред постојања сличних, претежно идентичних текстова системског Закона о облигационим односима то није допринијело функционисању БиХ заједничког

тржишта и интензивирању промета роба, капитала и услуга унутар БиХ. То значи да су проблеми на другој страни. С једне стране је историјско наслеђе, јер је Босна и Херцеговина била увезана у јединствено југословенско тржиште по коме су робе, услуге и капитал слободно циркулисали. У БиХ данас томе није препрека законска регулатива облигационих односа, већ наслеђена незаокруженост БиХ привреде у смислу ранијег појма „националне (републичке) економије“ као и новонастале идеолошко-националистичке и административне препреке и предрасуде према добрима, капиталу и услугама из једног ентитета у други и обратно.

Делегати из ФБиХ су, према свом интерном договору, на првој сједници истакли свој паушални захтјев, супротан Бриселском документу, да се Закон усвоји на нивоу државе, тј. БиХ.

Као циљеве будућег закона, боље речено скицу или план односно концепт, професор Russmann је предложио, што смо као прихватљиво подржали, своје слиједеће тезе:

- Свеобухватан закон о свим врстама облигација,
- Оријентација према потребама уређења слободне тржишне економије,
- Узимање у обзир легитимних интереса из области заштите потрошача у оквирима интервенција прихватљивих за тржиште (напомињемо да је преовладало да заштита потрошача добије посебан закон);
- Наслањање на постојеће традиције оба ентитета (напомињемо да се овдје мисли како на законска ријешења тако и на изграђену и уходану судску праксу по свим питањима облигационих односа);
- Узимање у обзир и уградња препорука ЕУ и других интернационалних организација које су релевантне за облигационо право,
- Угледање на холандски Закон о облигационим односима који је донесен 1990. те је тако најмлађи у Европи.

Ове смјернице за рад које су прихватљиве истакнуте су само на почетку семинара, али су потпуно занемарене када је проф. Russmann почео ићи у детаље и предлагати појединачна законска ријешења за која су му као узор служиле одредбе-параграфи њемачког BGB из 1896. године!

3. Као метод рада на реформи облигационог права у БиХ Бриселски документ је јасно истакао УСАГЛАШАВАЊЕ законских текстова који сада важе на подручју ентитета и са чим се наша делегација апсолутно сложила. GTZ је ангажовала њемачког професора који је одмах почео да износи своју визију будућег закона и то потпуно новог, невезаног за правну традицију и стање ентитетског законодавства. Његова је амбиција да покуша сачинити нацрт-модел европског закона који би био узор за земље Европске Уније, а посебно транзицијске земље Југоисточне Европе (простор бивше СФРЈ) и Балкана. Чини се да је то преамбициозна замисао, јер само три земље европске уније припадају германском правном кругу (Њемачка, Аустрија и Швајцарска) а остале су романског и англосаксонског правног круга. БиХ јесте раније била баштиник аустријског права, а доношењем Закона о облигационим односима у наш правни систем је највећим дијелом унешено

швајцарско облигационо право, али и напредне правне установе германског, романског и англосаксонског правног круга. По томе је важећи Закон о облигационим односима (важећи и у Републици Српској и у Федерацији БиХ) најприближнији једном моделу погодном за Југоисточну Европу и земље које обухвата имплементација Пакта стабилности Југоисточне Европе. Што се тиче амбиције да овај модерни законски текст о облигацијама буде претеча европском моделу и подлога за неки свеевропски модел, то је питање за свеевропску дискусију.

На самом почетку рада на реформи облигационог права унутар БиХ дошло је до потпуне замјене теза: умјесто усаглашавања Закона о облигационим односима који важи у оба ентитета у готово идентичним текстовима са занемарљивим разликама које је врло лако уклонити прописаним методом усаглашавања, у центар нашег рада, по свему судећи, дошла је реформа њемачког BGB.

Нама у ентитетима БиХ треба пружити материјално-техничку и организационо-кадровску помоћ да усагласимо безначајно различите текстове Закона о облигационим односима који важи у оба ентитета и да га допунимо са неким одредбама које спадају у нови корпус европског права и свјетских стандарда.

Очито је да овако припремљен приступ не одговара методу рада који је зацртан Бриселском декларацијом која је обавеза за власти ентитета. Мислимо да се не може једној стручној комисији оставити толика слобода да потпуно преокрене задати модел у свом властитом циљу и афинитету који има. Хипотетички узевши, да је нека друга европска земља, која учествује у имплементацији мира у БиХ, упустила своју владину агенцију а ова ангажовала неког шпанског, данског, или француског професора и његовог асистента овај би, вјероватно, исто тако искористио прилику да реализује неки свој нереализован законски пројекат реформе националног законодавства, а ми у БиХ би добили копију Шпанског, Француског, Италијанског или Холандског закона о облигацијама. Овакав метод рада нама неће помоћи нити ће нас приближити Европи, јер све европске земље имају своје националне законе који нису међусобно усаглашени осим што припадају традиционално различитим правним круговима (германског, романског или англо-саксонског правног круга). Наш закон је најмодернији (осим Холандског с којим нас није проф. Ruzmann упознао, а који је донијет 90-тих година) и припада коријенима германског правног круга, али је најмање под утицајем њемачког BGB који је и најстарији на германском подручју. Наш ЗОО је најмодернији, јер је уважио добре стране закона-модела из осталих правних кругова, тако да он може послужити као окосница-модел или узор за европски простор, прије него ли BGB из 1896. године.

За нас би било прихватљиво да нам се презентира оно што је ново у европском праву те да се након свестраног истраживања и расправе унесу измјене у постојеће текстове ЗОО. За нас је неприхватљиво да се у потпуности уништи наш модерни Закон о облигационим односима и да се гради нови на нашем подручју који почива на нама туђој правној традицији, како арогантно предлажу организатори овог семинара.

Нама су потребни образложени приједлози нових и бољих ријешења, које би пратили научни и стручни аргументи, квалификована расправа у научним и стручним круговима, а за коју, у кратком року за усаглашавање Закона оба ентитета нема уопште времена.

Ми нисмо уопште против деловања и активности једне комисије која би радила континуирано на реформи облигационог права и у којој би значајно мјесто заузимао и поменути њемачки професор, али и многи југословенски професори који нису ништа мање обавјештени од њега о најновијим процесима развоја облигационог права у Европи и Свијету. То би донијело сталној реформи облигационог права, јер би се могли продискутовани, општеусвојени дијелови законског текста уграђивати познатом законодавном техником: усвајањем закона о измјенама и допунама Закона о облигационим односима у усаглашеном тексту у Скупштини-Парламенту оба ентитета.

4. Наши приједлози и закључци су били слиједећи:

-Да реформа босанско-херцеговачког облигационог права у оба ентитета иде координирано у два правца: с једне стране, да се прати и активно учествује у раду и активностима професора Rustmann-а под окриљем GTZ, а други и основни правац је: **израда усаглашеног текста Закона о облигационим односима чија би окосница био постојећи Закон о облигационим односима који са занемарљивим разликама постоји у оба ентитета и да се око тог текста постигне онај циљ који Бриселска декларација захтијева : да се као усаглашен на мјешовитој, међуентитетској комисији усвоји у предложеном року (јул 2000) и да га ентитетске скупштине-парламенти усвоје.**

Свако другачије одређење значило би правно-политички авантуризам са несагледивим посљедицама. Цијену овог експеримента платили би грађани и привредници оба ентитета и правосудни радници као и правници у привреди, јер би добили потпуно нова законска ријешења на која би се требали привикавати (учити) дуги низ година са неизвјесним резултатима. Ми не можемо у догледно вријеме да изшкољујемо стручњаке који би знали потпуно нова ријешења једне кључне гране правног система сваке државе. Наши грађани, привредни субјекти и судови, као и генерације правника школованих и обучених за рад са стољећима изграђиваном правном терминологијом, појмовима, институтима, начелима и конструкцијама и законским ријешењима која су се показала као апсолутно примјенљива у правном животу како грађана тако и правних и привредно-правних субјеката и судова.

Сигурни смо да нико од наших врхунских правних стручњака из ове области како из СРЈ тако и из бивших, сада самосталних, југословенских република не би одобрио овако брзо мијењање текста Закона о облигационим односима, без обимне правно-теоријске и стручно-политичке расправе коју је немогуће организовати за тако сложене и крупне проблеме у овако кратком року. Лако је провјерити да ниједна бивша југословенска република није дирала у цјелину Закона о облигационим односима. Ни најстраснији сепаратисти какви су били Хрватска и Словенија,

када су из свег гласа захваљивали: „Danke Deutschland“ нису се одрекли Закона о облигационим односима знајући за његову вриједност и модерност и компаративну предност над ријешењима деветнаестовјековних кодификација.

Немамо ми ништа против реформи и модернизације, али то је дуг процес, и тако се ради у европским земљама а и на међународном нивоу, а никако за пар мјесеци и на пар састанака да се избаци и изобличи оно што је вјековима стварано и примјењивано. Ми немамо ништа против новог ако је оно провјерено да ће функционисати, али не можемо узети старо за ново и то туђе старо умјесто нашег модерног и доброг ријешења.

Наш ЕКСПЕРТСКИ ТИМ сматра да се стална комисија за реформу облигационог права треба појачати са најистакнутијим југословенским професорима права као што су: Академик, проф.др Слободан Перовић, проф.др Јаков Радишић, проф.др Драгољуб Стојановић и проф.др Миодраг Орлић и други истакнути југословенски и свјетски цивилисти.

5. Ми прихватамо да се у реформисаном закону о облигационим односима разради начелна одредба о заштити потрошача по узору на директиве Европске Уније и да се потрошачи издвоје као посебни субјект облигационих односа поред физичких и правних лица како би се одмах, прије доношења посебног закона о заштити потрошача ова материја уврстила у наш правни систем.

II

У досадашњем раду професор Russmann се ослонио на прву књигу њемачког грађанског законика из 1896. године, тј. Општи дио у којем су нормира статусно право лица, затим удружења и задужбине а поред тога и ствари (што је код нас предмет посебног закона) а затим слиједе правни послови, рокови и застара и разне врсте осигурања што је код нас уређено Законом о облигационим односима. Други дио овог преднацрта обрађује књигу другу Њемачког Грађанског Законика која нормира облигационо право. То је код нас уређено општим дијелом закона о облигационим односима (настанак облигација, дејство, престанак и промјене субјеката у облигацији). Преднацрт садржи и вануговорне облигације али нам није познат изворник по којем је овај дио материјала припремљен. Све ова питања садржи наш Закон о облигационим односима. Ова књига друга BGB уређује поједине облигационе уговоре који су код нас уређени у посебном дијелу Закона о облигационим односима. Ово чини трећи дио материјала којег нам је доставио консултант поменуте њемачке владине организације за техничку помоћ. Влада Републике Српске би требала имати у виду да је најпрактичнији начин да се удовољи кратком року који задаје Бриселска декларација (јуни 2001. године) да ентитети усагласе постојећи текст закона о облигационим односима, отклоне евентуалне разлике и супротности које су последица накнадних измјена и чишћења законског текста од идеолошких примјеса, а да наставе рад на реформи облигационог права у Босни и Херцеговини који је један озбиљан и дугорочан пројекат.

Ако би се понуђени материјал од стране њемачког консултанта промовисао као законски текст без научне, стручне јавне расправе за коју у овом периоду до јуна сигурно немамо времена и ако би се он усвојио било на нивоу ентитета од стране ентитетске скупштине ила наметнут од стране ОНР-а или на нивоу државе БиХ, за што се залаже бошњачка страна мада је то супротно Бриселској декларацији, можемо претпоставити последице оваквих акција. Прва изложена варијанта наметања овог Закона донијела би "кровни закон" на нивоу БиХ из области грађанско-материјалног права што би отворило пут и за уређење процесних закона и организацију правосуђа унитарно за цијелу БиХ јер би сви судови били дужни да примјењују на јединствен начин такав закон. Ово би потпуно промјенило надлежност ентитета предвиђен Дејтонским споразумом.

Друга последица наметања оваког текста који се ослања на Њемачки Грађански Законик носи у себи суштинске недостатке. Уношење нових правних појмова, нових правних рјешења, конструкција и установа које су непознате или мало познате нашим грађанима и привредницима довело би до значајних проблема у свакодневном животу, правној пракси и правосуђу.

Када је Њемачки Грађански Законик био усвојен, *vactio legis* је износио четири године .

Само за коректно језичко превођење материјала који се сада налази у виду тешко разумљивог а у дијеловима и неразумљивог превода и његову правничку редакцију одличним преводиоцима и правницима био би потребан интезиван вишемјесечни рад да направе један употребљив текст. Поред тога Њемачки Грађански Законик је нормиран кориштењем такозване технике упућивања с једног параграфа на други тако да га може користити само образован правник а никако лаик а који метод је у важећем Закону о облигационим односима избјегнут.

Због свих наведених проблема које изазива овај наметнути и убрзани приступ изради новог закона о облигацијама и уговорима сматрамо да влада Републике Српске треба да заузме јасан став о овом питању и учини га доступним јавности. Осим тога потребно је да са Владом ФБиХ оцјени све реперкусије корјенитог мјењања грађанско правних односа у једној држави а која промјена нема никакве материјалне претпоставке; да јој се наметне једно право примјерено друштву навикло је на тржишну утаквиму и беспопштену конкуренцију и када нема никаквих уставних претпоставки и разлога за један овакав подухват.

Њемачки Грађански Законик је дело која има изразито буржоаска обиљежја и почива на начелима либералног грађанског друштва. Начела социјалне државе нису нашла своје мјесто у овом Законику и када је Њемачка након другог свјетског рата формирана као модерна социјална држава. Због тога је њемачка држава, у којој се ВGB примјењује и дан данас, присиљена да нужно прилагођава његова рјешења модерном времену и својим друштвеним условима. Она то није чинила кодификацијом, већ је облигационо право реформисала и прилагођавала доношењем посебних закона. Теоретичари права процјењују да је ВGB окренут деветнаестом вијеку мада је требало да најави двадесети вијек. Законик полази од ми-

сли о апстрактном појединцу, свемоћи воље уговорних страна и потпуности приватне својине. А ми смо данас у двадесет првом вијеку.

Познати њемачки правник Антон Менгер који је са социјалног становишта подвргао критици Њемачки Грађански Законик предложио је да Њемачка одустане од сопствене кодификације и прихвати Швајцарску која је касније донешена, јер се она приближила идеалу социјалног приватног права. Цјелокупна материја грађанског права је у Швајцарској кодификована тако што је облигационо право издвојено у посебан законик тако што је трговинска материја ушла у састав облигационог права. Такав концепт јединства облигационог права прихваћен је и у нашем праву Законом о облигационим односима.

Најзад, пар ријечи о раду на овим великим германским кодификацијама. Први нацрт Њемачког Грађанског Законика је израдила једна петочлана комисија формирана 1874. године. Комисија је радила тако што је одредила по једног уредника за сваку књигу будућег законика. Рад је био дуготрајан и врло систематичан. Од 1875. године до 1880. године одржано је шест пленарних засједања комисије са 78 сједница. О раду је сачињено више од седамсто записника са преко дванаест хиљада страница. Прва комисија је први нацрт Законика довршила 1887. године након дванаест година рада. Након тога израђен је и други и трећи нацрт који је 18. аугуста 1896. године прогласио Цар својим указом и одредио да ступи на снагу 1. јануара 1900. године пошто је било потребно да се Њемачка јавност, правни кругови и привредници привикну на норме овог обимног и дуго припреманог дела.

Швајцарску методу кодификације грађанског права, исто као и Њемачку методу, није одликовала брзина него пажљиво поступање и размишљање о најпогоднијим рјешењима. Тако је послје уставне реформе из 1874. године протекло три године расправљања о Нацрту Законика о облигацијама у оквирима стручне комисије. Затим се приступило јавној расправи која је потрајала двије године. 1879. године израђен је коначан текст Нацрта Законика о облигацијама. 1881. је донијет Швајцарски Законик о облигацијама а ступио је на снагу 1883. године.

Југославенски Закон о облигационим односима, рачунајући од објављивања Скице за законик о облигацијама и уговорима коју је израдио професор Михаило Константиновић и која је објављена као изванредно правничко дело 1969. године, припреман је све до 1978. године када је и донијет као савезни Закон. Професор Константиновић је предлог закона израдио примјеном упоредно-правног метода, социолошко-правног метода и уважавањем најбољих рјешења провјерених у судској и вансудској правној пракси. Константиновићево дело обухватило је оно што је најсавременије у данашњој правној теорији и иностраним законодавствима модерних држава и због тога је Закон о облигационим односима оцјењен највишим оцјенама као израз савремене технике израде закона о облигацијама и савремене садржине норми облигационог права.

Нама се чини да стварни разлози за укидање Закона о облигационим односима и одбацивање његових рјешења не постоје. Никакве уставне промјене нису условиле корјениту реформу облигационог права по хитном поступку. УСАГЛА-

ШАВАЊЕ је техника која не подразумијева рушење Закона о облигационим односима и његову замјену једним неиздискутованим и на темељима Њемачког Грађанског Законика заснованог радног материјала. Замисао професора Russmann да ће ентитети односно Босна и Херцеговина створити узорни модел закона на који би се угледале земље ЕУ је преамбициозна и нереална. Стога је ово један експеримент чије последице не можемо довољно сагледати, а у колико би се кроз хитни поступак овај материјал провео кроз законодавну процедуру у Босни и Херцеговини. За сагледавање вриједности овог материјала који израђује њемачки професор потребно је далеко више времена и организовања научне и стручне јавне расправе.

Поред свег изложеног намеће се и дилема да ли општи дио Немачког Грађанског Законика треба преузети у оквир Закона о облигационим односима као његов уводни дио или га донијети посебно као Закон о основама грађанског законодавства?

III

У периоду од 19-24 одржан је други семинар посвећен реализацији пројекта израде два нацрта Закона о облигационим односима за два БиХ ентитета. Овај материјал је насловљен као Закон о облигационим односима, Нацрт закона, израђен по налогу GTZ-а (Њемачко друштво за техничку сарадњу од стране професора др Helmut Russmann-а са Univerzitet Saarland-а. На првој страници садржаја овај материјал је носио промјењен наслов који је гласио :-Облигационо право Босне и Херцеговине (Нацрт). Наша делегација је приговорила да овакав наслов не одговара задацима које налаже Бриселска декларација тако да су организатори семинара исправили насловне странице и ставили наслов;- Закон о облигационим односима Републике Српске-.

У систему овог материјала доминирао је систем BGB-а и то: I Књига-општи дио који садржи седам одељака:1. лица у праву,2. опште одредбе о стварима, 3. о правним пословима, 4. о роковима и терминима, 5. о застарјелости, 6. о вршењу права и 7. о давању обезбјеђења.

Професор Russmann је преузео и II Књигу-Облигационо право из BGB-а. Дакле, основ систематике и највећи број правних норми у овом материјалу био је преузет из BGB-а, њемачке правне теорије и судске праксе у интерпретацији професора Russmann-а, уз преузимање одређених директива европске уније и међународних конвенција о уговорном праву, те поједина ријешења новог Холандског закона о облигационим односима.

Дословно изнесен, садржај досада завршеног материјала Нацрта Закона о облигационим односима који је предложио професор Russmann изгледа овако подијелен по насловима:

КЊИГА 1 (ОПШТИ ДИО)

- Наслов 1 Правне норме и примјена права
- Наслов 2 Вршење права и испуњење обавеза
- Наслов 3 Особе
- Наслов 4 Предмети имовине и добра
- Наслов 5 Пословна способност
- Наслов 6 Изјаве воље и правни послови
- Наслов 7 Услов и одређивање времена
- Наслов 8 Заступање
- Наслов 9 Пристанак и одобрење
- Наслов 10 Израчунавање рока
- Наслов 11 Застарјелост
(обухвата чланове 1-150)

КЊИГА 2 (ОБЛИГАЦИОНИ ОДНОСИ)

- Наслов 1 Облигације уопште
- Наслов 2 Новчане обавезе
- Наслов 3 Право задржавања
- Наслов 4 Испуњење
- Наслов 5 Компензација
- Наслов 6 Одрицање и сједињење
- Наслов 7 Сметње извршења
- Наслов 8 Доцња повјериоца
- Наслов 9 Прелазак потраживања и права
- Наслов 10 Преузимање обавезе и уговора
- Наслов 11 Више дужника и повјерилаца
- Наслов 12 Опште одредбе о накнади штете
- Наслов 13 Вануговорно право одговорности (а. Опште одредбе, б. Одговорност за лица и ствари, ц. Одговорност за неисправне производе, д. Одговорност за рекламу која доводи у заблуду, е. Одговорност за моторна возила, жељезнице и постројења,
- Наслов 14 Обавезни односи из неког другог основа осим недозвољене радње или уговора (а. Пословодство без налога, б. Право богаћења)
- Наслов 15 Правно-пословно заснивање облигационих односа (а. Опште одредбе, б. Настанак уговора, ц. Садржајно обликовање уговора)
- Наслов 16 Укључивање и контрола општих услова пословања
- Наслов 17 Уговор у корист трећих
- Наслов 18 Двострани уговори
- Наслов 19 Капара и уговорна казна
- Наслов 20 Одступ, право опозива и враћања
(од члана 151-441)

КЊИГА 3 (ПОЈЕДИНИ УГОВОРНИ ОБЛИГАЦИОНИ ОДНОСИ)

Наслов 1 Купопродаја, размјена (а. Општи прописи, аа. Посебне врсте купопродаје/ -Куповина на пробу,-Поновна куповина,-Преча куповина,- Купопродаја у којој учествују подузетници-трговачка купопродаја,-Купопродаја потрошачких роба, б. Размјена)

Наслов 2 Послови на кућним вратима

Наслов 3 Уговори о повременом становању (Time-sharing-уговори)

Наслов 4 Кредитни уговор, уговор о посредовању кредита (а. Општи прописи, б. Потрошачки кредитни уговор, ц. Уговор о посредовању кредита)

Наслов 5 Даровање

Наслов 6 Најам (а. Опште одредбе, б. Посебни прописи за најам некретнина, ц. Посебни прописи за најам стамбених просторија)

Наслов 7 Закуп

Наслов 8 Лизинг

Наслов 9 Закуп земље

Наслов 10 Позајмица(посудба)

(од члана 442-624).

У раду другог семинара постигнути су слиједећи резултати;

-Из Књиге 1 Општег дијела изостављене су **ствари**, јер се ради о материји Закона о основним својинско - правним односима чије реформисање тек предстоји. Закључено је да задатак наше двије ентитетске комисија није да правимо грађански законик или два ентитетска грађанска законика, него да реформишемо Закон о облигационим односима и донесемо усаглашене текстове овог закона на нивоу оба ентитета. То је наишло на противљење наручилаца нацрта закона који су истакли да ми треба само да се упознамо са понуђеним текстом а не да вршимо његову критику. Ми смо се томе успротивили и као плод овог концепцијског сукоба изашао је уступак да се прихвати Књига прва-општи дио која је заправо општи дио грађанског законика и садржи општа права за све грађанско-правне односе које садржи BGB, а који нису само облигациони. То је дошло до изражаја у првом члану овог нацрта у којем се уређује: *Овим законом уређују се основи облигационог права и облигациони односи који настају из уговора, проузроковања ишлеште, стицања без основа, пословодства без налога, једносмерне изјаве воље и других законом уређених чињеница.*

Ми смо поновно истакли наше увјерење да је Њемачко друштво за техничку помоћ, које је Њемачка владина организација, дошло да нам помогне у смислу модернизације нашег права и приближавања европским достигнућима и промјенама везаним за директиве ЕУ. Међутим, на наше запрепашћење, руководилац пројекта из GTZ, др Дорис Алдер нас је покушала разувјерити да се ради о једном пројекту који је до те мјере савршен да ће га прихватити све транзицијске земље Југоисточне Европе, јер је он тако савршен да ће бити узор-модел закона и за све европске земље. Приговоривши оваквом утопистичком оптимизму спознали смо

да се неспоразум крије у томе што техничке службе GTZ нису професору Russmann-у обезбиједили Њемачки или енглески превод нашег Закона о облигационим односима из 1978. године са каснијим измјенама и допунама. Сретном игром случајности, један учесник семинара је донио превод Закона о облигационим односима који важи у СРЈ на енглески који датира из 1997. године. Професор Russmann је одмах прихватио да се упозна с овим текстом и након тога је остатак времена проведен у кудикамо конструктивнијем раду, јер је професор прихватио да преузме све оне одредбе ЗОО које су биле потпуније и модерније него ли регулатива у BGB-у. Тако је наставак рада протекао у комбиновању понуђеног материјала и ријешења ЗОО уз интензивне и дуготрајне дискусије и претресање сваког појма. Тиме је прихваћен и наш захтјев да се наша присутност претвори у процес реформисања нашег Закона о облигационим односима и његову модернизацију, а не у реформисање BGB-а. Као резултат овог заокрета у раду семинара настао је и нови распоред материје коју треба да обухвати Књига 1-Општи дио, како слиједи:

ОСНОВНА НАЧЕЛА**ОСОБЕ****ПОСЛОВНА СПОСОБНОСТ****ИЗЈАВА ВОЉЕ И ПРАВНИ ПОСЛОВИ****ЗАКЉУЧИВАЊЕ УГОВОРА****УСЛОВ И ОДРЕЂИВАЊЕ ВРЕМЕНА****ИЗРАЧУНАВАЊЕ РОКА****ЗАСТУПАЊЕ****ПРИСТАНАК И ОДОБРЕЊЕ****ОБЛИГАЦИЈЕ УОПШТЕ****ДВОСТРАНИ УГОВОРИ****САДРЖАЈНО ОБЛИКОВАЊЕ УГОВОРА****ОПШТИ УСЛОВИ ПОСЛОВАЊА****УГОВОР У КОРИСТ ТРЕЋЕГ****КАПАРА И УГОВОРНА КАЗНА****ОДСТУП И ПРАВО ОПОЗИВА И ВРАЋАЊА****СМЕТЊЕ ИЗВРШЕЊА****ДОЦЊА ПОВЈЕРИОЦА****ВИШЕ ДУЖНИКА И ПОВЈЕРИЛАЦА****ПРЕЛАЗАК ПОТРАЖИВАЊА И ПРАВА****ПРЕУЗИМАЊЕ ОБАВЕЗЕ И УГОВОРА****НАКНАДА ШТЕТЕ****ВАНУГОВОРНО ПРАВО ОДГОВОРНОСТИ****СТИЦАЊЕ БЕЗ ОСНОВА****ПОСЛОВОДСТВО БЕЗ НАЛОГА****ЈАВНО ОБЕЋАЊЕ НАГРАДЕ****ХАРТИЈЕ ОД ВРИЈЕДНОСТИ****ИСПУЊЕЊЕ**

КОМПЕНЗАЦИЈА
ПРАВО ЗАДРЖАВАЊА
ОДРИЦАЊЕ И СЈЕДИЊЕЊЕ
ЗАСТАРЈЕЛОСТ

Као што се види сада је успостављен један Општи дио закона који се треба боље систематизовати тако да би у посебни дио ушли само именовани уговори. За сада је издискутована петина наслова овако конципираног општег дијела уз вођење записника и протокола који ће бити достављени прије наставка рада који се планира за посљедњу седмицу у марту.

Пошто се ради о једном сложеном послу који не трпи насиље, брзину и политизацију сматрамо да смо тек на почетку посла и очекујемо благовремене и добронамјерне савјете, упозорења и препоруке од правничке јавности Савезне Републике Југославије.